

2301

347.7
(497.13)

667

ТРГОВАЧКИ ЗАКОНИК

ЦЕТИЊЕ

ШТАМПАНО У К. Ц. ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ
1910.

Уложено у нови инвентар бр. 2394 (1)
Датум 1942 год.
Београд.

ТРГОВАЧКИ ЗАКОНИК

ЦЕТИЊЕ

ШТАМПАНО У К. Ц. ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ
1910.

МИ
НИКОЛА I
по милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

Проглашујемо и објављујемо свима и свакоме, да је Народна Скупштина ријешила и да смо Ми потврдили и потврђујемо:

ТРГОВАЧКИ ЗАКОНИК

ДИО I.

ГЛАВА I.

О трговцима.

§ 1.

За трговце сматрају се они, којима је трговање обично занимање.

§ 2.

По правилу могу трговати само пунољетни т. ј. који су навршили 21. годину. Мушка или женска лица која нијесу пунољетна а навршила су 18 година, могу такође трговину водити, но са допуштењем оца; ако немају оца, или га имају

Др. б.

38792

али је спријечен, са допуштењем старатеља, а у оба случаја са одобрењем надлежног суда (чл. 638. Општег Имовинског Законика).

§ 3.

Жена удата без дозволе свога мужа не може трговати.

§ 4.

Лица у §§-има 2. и 3. означена могу се пуноважно обвезати, па сљедствено и сва непокретна добра заложити и отуђити.

§ 5.

Сваки трговац, радио сам или у ортаклуку с ким, мора код суда области у којој живи, али ако му трговина на више мјеста постоји, код сваког суда истих мјеста пријавити фирму под којом жели трговину водити.

Ову објаву мора трговац ставити у званичне новине или у новине нарочито за то одређене, а суд ће је на таблу пред здањем својим приковати.

Поред таквог објављења фирме имају лица, у другом ставу § 2. именована, објавити и одобрење судско, које су за трговање добила.

§ 6.

Овако се исто мора поступити и онда, кад се фирма мијења, на другог преноси или кад престане. Исто тако трговци који са својим супругама праве брачне уговоре, или ако уговора и не праве, али им оне мираз какав било у почетку брака било послје донесу, дужни су у првом случају изводе тих уговора, у колико се имања тичу, а у другом колико мираз износи, више означеним начином обја-

вити. Тако ће исто имати објавити трговац и пресуду, којом би се што располагало у погледу његовог и жениног имања или мираза.

§ 7.

Од дана обнародовања овог Законика, сви који тргују, имају своје постојеће фирме, брачне уговоре и миразе, за шест мјесеци горе прописаним начином објавити.

ГЛАВА II.

О трговачким књигама.

§ 8.

Сваки трговац обвезан је држати дневник, у који ће дан по дан, мјесец по мјесец уписивати: сву своју куповину, сву своју продају, сва наплаћивања и сва исплаћивања, на кога је мјеницу вукао, ову примио, на другог пренио, и уопште шта је год ма по каквом основу примио или издао. Тако исто дужан је у ту књигу уписати колико је сваког мјесеца свог домаћег трошка у суми имао.

§ 9.

Дужан је такође сваки трговац држати књигу, у коју ће преписати свако писмо, које другима шиље по дјелу своје трговине, а тако исто има у завитку остављати, и брижљиво чувати сва тога рода писма, која буде примао.

§ 10.

Осим држања књига, поменутих у предидућа два §§-а, дужан је сваки трговац сваке године сачинити попис (инвентар)

својих покретних и непокретних ствари, и свега што коме давати и од кога примати има.

Овај попис треба сваке године да препише у књигу за то нарочито одређену.

§ 11.

Све књиге треба да се воде на српском језику, да се чисто држе, да нема страна празних, замрљаних, листова вађених и да нема уметака.

Дневник, а и књига, у коју ће се инвентар уписивати, треба прије него што се почне у њу уписивати да буде странама означена (пагинирана), прошивена и судским потписом и печатом утврђена.

§ 12.

Књиге уређене може суд у трговачким пословима за полудоказ сматрати, а књиге које нијесу уредно вођене не могу ни полудоказну силу имати. Не могу полудоказне силе имати ни оне књиге, на основу којих је трговац пређе тужбу поднио па се послије доказало да је намирен, а ни књиге трговца, који је судском пресудом осуђен због преваре или другог ког из користољубља учињеног злочина или преступа или због (банкротства) презадужености с преваром.

§ 13.

И књиге страних трговаца, ако су по законима њине земље вођене, моћи ће имати пред црногорским судовима полудоказну силу, ако докажу, да се и књиге ово-земаљских трговаца по пропису овог Законика вођене, пред судовима њине земље уважавају.

§ 14.

Потраживања трговаца на основу трговачких књига према нетрговцима застарују за годину дана, рачунајући за годину дана, у који су услуга или давање учињени и под којим су у књиге заведени.

§ 15.

Трговац, који се жели користити својом књигом као полудоказом, мора поднијети на признање свом дужнику нетрговцу рачун из своје књиге изведен за годину дана, но тако, како би он, ако се дужник потписати не би хтио, њега по истечењу године за мјесец дана суду тужити могао, у ком случају, као и онда кад би дужник рачун потписао, задржава дневник силу полудоказа односно спорних предмета до свршетка парнице.

§ 16.

Ако би трговац пропустио за предречено вријеме дужнику нетрговцу рачун на признање поднијети или њега због свога потраживања суду тужити, његова књига по истечењу истог рока губи силу полудоказа у погледу те његове тражбине, чију ће истинитост онда морати другим средствима доказивати.

§ 17.

Ово вриједи и за књиге фабриканата, апотекара и занатлија.

§ 18.

Само у случајима насљеђа, ортачке дијобе, презадужености, и у случају распре због заједничког имања између мужа и жене може дотични суд ријешењем наредити да му се књиге поднесу на испитивање.

§ 19.

У свима парницама пак може суд наредити, да му се књиге покажу поради виђења предмета о коме се парница води, или да се из њих испише извод таквог предмета.

§ 20.

Ако се књиге, којих је показивање понуђено, захтјевано или наређено, не находе у мјесту суда, пред којим се парница води, то се може овај суд обратити на обласни суд мјеста гдје се књиге находе и захтијевати, да овај спорни предмет у књигама види, о предмету потраживања протокол начини и такви му достави.

§ 21.

Ако страна неће да покаже књиге, за које је противна страна изјавила, да ће им вјеровати, онда суд може овој другој заклетву досудити.

ГЛАВА III.

О друштвима трговачким и о
правилима за њих.

§ 22.

Закон признаје три вида друштва трговачког: друштво јавно (под заједничким именом), друштво мјешовито (командитно) и ортаклук безимени (акционарски).

ПРВИ ВИД

§ 23.

Јавно је друштво оно, које уговорно састављају два или више лица у намјери да тргују под заједничком фирмом.

Заједничка фирма састављена је, или из имена свију ортака, или из имена једног или више њих с додатком „и друштво“ (компанија).

§ 24.

Удругари тргујући под заједничком фирмом и у уговору друштвеном потписани, одговарају један за све и сви за једног цијелим својим имањем за све обвезе друштва учињене под заједничком фирмом.

Само онај удругар који је у друштво ступио без улога и обавезао се, да труд свој у радњу положи, одговара с оним што је у тој радњи стекао, или што му је за накнаду у уговору одређено.

ДРУГИ ВИД

§ 25.

Друштво мјешовито саставља се из једног или више удругара објављених, који одговарају један за све и сви за једног, и једног или више удругара необјављених, који су само капитал уложили и који се зову командитори.

Ово друштво тргује под заједничким именом, које мора бити састављено из једног или више имена удругара јавних заједнички одговорних.

§ 26.

Ако има више објављених заједнички одговарајућих удругара, па било да они управљају и потписују сви или само један од њих за све, онда је такво друштво, с погледом на њих, јавно, а с погледом на командиторе, као прсте уложитеље капитала, мјешовито.

§ 27.

Име командитора не може се за фирму употријебити.

§ 28.

Командитор одговара за штете само у онолико, колико је по уговору дужан уложити.

§ 29.

Командитор не смије управљати друштвеним послом и за исти не може бити употребљен ни као пуномоћник.

§ 30.

Ако командитор поступи противно пропису предидућих §§-а, постаје, као и објављени удругар одговоран за све обвезе и дугове друштва.

ТРЕЋИ ВИД

§ 31.

Друштво безимено (акционарско) је оно које се оснива с унапријед одређеном главницом, подијељеном на дионице — акције — и у којему удионичари учествују и одговарају само својим улозима.

§ 32.

Прописи о овој врсти друштва (акционарским друштвима) донијеће се посебним законом.

§ 33.

И капитал мјешовитог друштва може се раздијелити на акције без повреде осталих, за ово друштво прописаних, правила.

§ 34.

Уговори друштва јавног и мјешовитог морају бити писмени а уговарачима стоји на вољу пред судом потврдити их или не потврдити; но кад нијесу судом потврђени, мора их бити онолико комада колико је уговарача. Сви ти комади морају бити равногласни и у сваком од њих мора се изриком казати, колико их има таквих.

§ 35.

У уговору друштва треба назначити све што се уговори, јер се са свједоцима не може доказивати ни да је што друкчије уговорено, но што је у уговору, ни да је поред тога још што углављено.

§ 36.

Изводи уговора о друштву јавном и мјешовитом морају бити објављени по начину прописаном у § 5.

У тим изводима треба да је назначено: име и презиме, пребивалиште и занимање удругара изузимајући командиторе; даље трговачка фирма друштва, имена оних ортака којима је повјерено да пословима управљају и у име друштва потписују, командитни капитал дати или обећани или на акције (§ 32.) подијељени, вријеме кад ће друштво почети радити и рок кад ће престати, и најпосље мора се датум означити.

Ако ови прописи о обзнани не буду испуњени, уговор ће се сматрати за неважећи у погледу удругара; но према трећима, који би с друштвом имали какву радњу не могу се удругари позивати на то неважење уговора.

§ 37.

Удругари могу и по истеку уговореног рока своју радњу продужити, ако се сви на то сагласе, но ово се мора обзнанити по више изложеним прописима за постанак друштва, као што се мора обзнанити и кад би друштво престало прије него што је истекао уговорени рок или би се учинила промјена у друштвеној фирми, или се догодио излазак ког удругара као и све нове погодбе.

Поменути прописи о обзнани морају се строго испуњавати, јер ако би друштво изоставило по њима поступити, и трећи би, коме доцније промјене нијесу познате, с њим што радио, њему стоји на вољу тражити своје право према друштву или по пређашњем његовом устројству, или по доцније измјењеноме а необјављеноме.

§ 38.

Осим ова три вида друштва може бити друштво и за појединачне шпекулације.

§ 39.

Оваква друштва могу се закључити за један или више обрта какве трговачке радње. Она постају онако, како се дотични учесници погоде.

§ 40.

Изузето од правила прописаних за друга трговачка друштва, постојање друштва на појединачне шпекулације може се доказивати вођеним књигама или кореспонденцијама или са свједоцима.

Ово друштво у погледу форме не подлежи ни другим прописима за остала друштва.

§ 41.

Кад један удругар умре, друштво по правилу престаје, ако није друкчије уговорено. Ако друштво у таквом случају престаје, наследници су дужни рачуне, који се на трговину односе, у ред довести, према постојећем уговору и сходно горе изложеним прописима.

ГЛАВА IV

О посредницима или сензалима, о набављачима или комисионарима, о отпављачима или експедиторима, и о возиоцима или кириџијама

ОДЈЕЉЕЊЕ I.

О посредницима или сензалима

§ 42.

За олакшање трговања закон признаје у трговинским пословима посреднике или сензале.

§ 43.

Посредници могу постојати у свима трговачким мјестима; њих бира трговачки одбор обласне вароши оне области, у којој намјеравају ово занимање вршити, а потврђује првостепени суд, који има трговачку надлежност, који ће ово своје потврђење у здању суда приковати, а један извод истога посреднику издати, да га овај у новинама обзнани.

§ 44.

Да би ко могао бити посредник, мора да је пунољетан и да није бис осуђиван

због преваре или због каквог другог из користољубља учињеног злочина или преступа.

§ 45.

Посредник је дужан имати дневник сачињен по пропису друге тачке § 11., у који ће дан по дан без мрљања, уметања или надметања и без скраћивања уписивати сваки посао, који закључи, назначивши уговарајуће стране, садржај закљученога уговора и све услове истог.

§ 46.

По закључењу каквог посла он је дужан одмах начинити у два примјерка изводе из свога дневника о томе послу, један једноме, а други другоме уговорачу поднијети на потпис, па извод предати са подписом продаваца купцу а са подписом купца продавцу, и уговор је тада између њих закључен, под оним условима, који су у изводу.

§ 47.

Посредник не смије за себе никакву трговину водити са нарученим му послом, било под својим било под туђим именом. Он не може наплату примити нити платити за рачун својих налогодаваца, нити може јемчити за испуњење уговора, при чијем је закључењу посредовао.

§ 48.

Ако би он поступао противно прописима у предстојећем §-у изложенима, то му суд може на предлог трговачког одбора одузети право посредника, а поред тога осудити и на новчану казну до 500 П.

§ 49.

Посредници за закључени посао имају закониту награду. Награду ову одредиће и мијењати Министар Финансија, с обзиром на врсту трговине и вриједности уговореног предмета. Овакво наређење или преиначење награде обзнањиваће Министар Финансија својим расписом преко службеног листа, и исто ће почети важити када прођу 30 дана од када у службеном листу изађе. Но ово неће стајати на путу, да се о томе и другчије уговори између посредника и дотичних страна.

ОДЈЕЉЕЊЕ II.

О набављачима и комисионарима

§ 50.

Набављач или комисионар је онај, који ради под својим сопственим или под ортачким именом за рачун другог, наручитеља (комитента).

§ 51.

Сваки комисионар, који је дао новаца на еспап с другог мјеста послани му ради продаје за рачун наручитеља, има првјенствено право да своје новце с интересом и трошковима измири из вриједности еспапа, ако овај стоји на његовом расположењу у његовој магази или у магази царинарице или ма ког државног јавног смјестишта, или ако еспап до њега и није дошао, али он може доказати спроводним писмом да је еспап на њега послан.

§ 52.

Ако је еспап продат и предат за рачун наручитеља, набављач се наплаћује

за своје новце, које је издао, као и за интерес и трошкове, од продатог еспапа, и то прије осталих повјеритеља наручитељевих.

§ 53.

Еспап на набављача послани, налазио се на путу или у рукама набављача, сматра се за сопственост онога, који га је послао; и по томе, у случају презадужености набављача, ако еспап још продат и предат није, враћа се оном, чији је, пошто набављач или његова маса наплати трошак или дуг, који је набављач на еспап учинио.

ОДЈЕЉЕЊЕ III.

О отпраљачима или експедиторима било по води било по суву

§ 54.

Отправљач, који на себе прима да отпрати еспап сувим или водом, обвезан је да упише у свој дневник: какав је еспап примио, када, колико, и, ако се иште, и вриједност истога.

§ 55.

Он јемчи да ће еспап и ствари отићи на одређено мјесто на вријеме у спроводном писму означено, изузимајући случај неотклониме препреке, који се мора доказати.

§ 56.

Он јемчи за квар и губитак еспапа и ствари, ако није друкчије у спроводном писму уговорено, или ако квар или гу-

битак није проузрокован каквим неотклонивим случајем.

§ 57.

Он јемчи за дјела и посредствених отпраљача, на које он еспап упућује и препоручује, ако посредствени отпраљач није од самог наручитеља наменован; ако је пак од овога наменован, онда главни отпраљач за посредственог не одговара.

§ 58.

Еспап, пошто изађе из магазина продавца или отпраљача, путује, ако није друкчије уговорено, на опасност онога чији је; међутим стоји власнику еспапа отворен пут тражити накнаду штете од отпраљача или возиоца.

§ 59.

Спроводно писмо представља уговор између отпраљача и возиоца, или између отпраљача, набављача и возиоца.

§ 60.

У спроводном писму мора се ставити датум, какав је еспап, тежина његова, у каквим је колетима и рок, за који се еспап мора однијети. У њему мора бити име и презиме и пребивалиште онога, од кога је еспап предат за отпраљаче, име и презиме онога, на кога је еспап упућен, име и презиме, занимање и пребивалиште возиоца.

У њему се има даље означити: пошто је подвоз погођен, накнада која се мора дати, ако еспап на уречено вријеме не стигне, и напошљетку, потпис онога, који еспап отпраља.

На окрајку спроводнога писма треба ставити биљегу (марку) и нумере колета, која се возе.

Отправљач мора у свој дневник цијело спроводно писмо преписати.

ОДЈЕЉЕЊЕ IV.

О возиоцу или кириџији

§ 61.

Возилац јемчи, ако се изгуби ствар на подвоз примљена, изузимајући неотклониви случај.

Он јемчи и за квар, ако овај није проузрокован каквим неотклонивим случајем или природом самога еспапа.

§ 62.

Ако је подвоз неотклонивим случајем уздржан, па није стигао на мјесто у уговорено вријеме, онда се од возиоца због одоцњеног доласка не може накнада тражити.

§ 63.

Чим се еспап прими и подвозни трошак исплати, престаје свако право на потраживање накнаде према возиоцу.

§ 64.

Ако онај, коме је еспап упућен, неће да га прими због тога, што није у добром стању или потпуно донесен, обласни ће суд посредством вјештака испитати стање донесеног еспапа; ако ни обласног суда у мјесту нема, мјесни суд ће то издати и парничне стране на обични судски пут упутити, а међутим наредити, да се еспап смјести на сигурно

мјесто, или ако таквог не буде, да се пренесе тамо, гдје таквог има. Суд Обласни, капетански, односно општинско-варошки или кметовски ће моћи учинити наредбу, да се што од еспапа прода, чим ће се подвозни трошак моћи измити.

§ 65.

Правила, у овоме одјељењу прописана, односе се и на лађаре, предузимаче јавних подвоза и на све друге, који се потхваћају да ствари и еспапе превозе.

§ 66.

Тужби противу отправљача и возиоца због губитка или квара еспапа нема мјеста, ако се за пренос у унутрашњости Црне Горе не поднесе за три мјесеца; а за остале државе за једну годину, рачунајући ако је еспап изгубљен, од дана, кад је морао стићи на мјесто, а ако је какав квар проузрокован, од дана кад је еспап предат.

Случаји преваре и невјерства изузимају се од овог правила.

ГЛАВА V.

О доказним средствима у трговачким дјелима

§ 67.

Трговачка дјела, као куповине и продаје, доказују се јавном или приватном исправом, биљешком издатом од посредника, (сензала) и од дотичних страна потписаном, кореспонденцијом, трговачким књигама, признатим рачуном, а и свједоцима, гдје се законом писмени докази нарочито не изискују.

ДИО II.**ГЛАВА I.****О мјеницама у опште****ОДЈЕЉАК I.****О онима, који у Црној Гори могу мјенице издавати и примати****§ 68.**

Сваки може мјеницу издати, примити и на другога пренијети, придржавајући се у томе прописа, који су у овоме законику за мјенице изложени.

§ 69.

Изузимају се од тога жене удате и малољетници, ако за то прописане дозволе немају, као и сва она пунољетна лица, која су неспособна, да се грађанско-правно обвезују.

§ 70.

Сељаци, који се земљодјелским послом занимају, прости војници и сви нижега чина од потпоручика стојеће војске, могу се мјенично обавезати, само код којег од новчаних завода. Друкчије издате мјенице од стране сељака, простог војника и војника нижег чина од потпоручика стојеће војске, као и мјенице издате од удате жене, без дозволе мужевљеве, сматраће се у погледу на њих, као просте грађанске обвезе.

§ 71.

Мјеница издата од малољетника, без дозволе оца или старатеља, не важи ништа у погледу на малољетника, осим

ако је од туда користи имао, чега се накнада може тражити тек у обичној грађанској парници.

ОДЈЕЉАК II.**О вученим мјеницама****§ 72.**

Вучена је мјеница она, којом се издавалац обвезује, да ће по његову налогу, неко други исплатити мјеничну суму ономе коме треба.

§ 73.

Вучена мјеница мора садржавати:

1.) Означење да је мјеница, или ако је у каквом страном језику издана, мора садржавати израз у страном језику, који одговара овоме називу.

2.) Суму новаца која се има платити. Сума мора бити писменима у слогу (тексту) мјенице написана.

3.) По чијој се наредби има платити. Издавалац мјенице може плаћање и по својој наредби ставити, и тада је мјеница на сопствену наредбу.

4.) Вријеме кад ће се исплатити.

5.) Потпис издаваоца са његовим именом или фирмом; ако он не може потписати, то ће поред свога имена ставити крст, што ће осим онога, што га је потписао, још два свједока својим потписом на мјеници посвједочити.

6.) Мјесто, дан, мјесец и годину издавања мјенице (датум).

7.) Име лица или фирме, која има платити (на кога је мјеница вучена).

Издавалац мјенице може исту на самога себе вући; но ово може бити ако

одреди друго мјесто, гдје ће платити, а не оно гдје мјеницу издаје (вучена сопствена мјеница).

8.) Мјесто, гдје ће се мјеница платити. Није ли ово изрично означено, то се узима за мјесто плаћања мјесто онога, на кога се мјеница вуче (трасата), које се такође и за његово мјесто пребивања узима. Осим овога, ако је мјеница прва, друга, трећа, четврта и т. д., мора се и то означити.

9.) Вриједност у новцу, еспапу, рачуну или на други који начин примљену.

§ 74.

Ако који од горњих услова оскудјева на мјеници, то онда није мјеница нити мјеничне обвезе има. Тако исто све изјаве на такво писмо стављене (пријенос, пријем, јемства) немају мјеничну важност.

§ 75.

Мјеница се може издати на једно лице, а да се има платити у мјесту становања кога другог. Она се може вући на наредбу и за рачун кога другог, но ово се мора испод потписа издаваоца означити са ријечима „по наредби тога и тога“, или по налогу Н. Н., или „као пуномоћник Н.“, или другим сходним изразима. Не назначили се ово, то се сматра да пуномоћник издаје мјеницу за свој рачун.

§ 76.

Ма да је име издаваоца мјенице подметнуто, ипак истинити пријем и истинити пријенос задржавају мјеничну важност.

§ 77.

Мјеницом, на којој је пријем или пријенос подметнут, бивају обвезни сви они преноситељи и издавалац, чији су потписи истинити.

О благовременом пошљању суме, потребне за плаћање

§ 78.

Издавалац мјенице или онај, за чији се рачун она издаје, мора се бринути да благовремено пошље суму, повучену мјеницом, но издавалац мјенице за рачун кога другог лично је обавезан само према преноситељима и посједнику (притјелатељу) мјенице.

§ 79.

Закон сматра да су новци благовремено послани, ако онај, на кога је мјеница повучена, у вријеме кад је рок њеном плаћању, дугује издаваоцу или ономе, за чији је рачун мјеница вучена, онолику суму, колика је у мјеници означена.

§ 80.

Примили се (акцептира) мјеница, онда се сматра, да је сума потребна за измирење у рукама пријемника (акцептанта). Пријем служи за доказ о томе према преноситељима (жирантима). Али примила се мјеница или не примила, то опет, у случају одрицања, издавалац има доказати, да су они, на које је мјеница вучена била, имали у рукама суму потребну за њено подмирење.

Не могне ли доказати, мора дати јемство, ма да је протест и послуже одређеног времена учињен.

О пријему (акцептирању)

§ 81.

Издавалац и преноситељи (жиранти) јемче један за другога, да ће мјеница бити примљена и у одређено вријеме исплаћена.

§ 82.

Одрече ли се пријем, онда треба то доказати актом, који се зове протест због непријема.

§ 83.

Чим се протест због непријема покаже, преноситељ и издавалац дужни су дати обезбјеђење, да ће се мјеница на одређени рок платити с трошковима протеста и курса. Јемац за издаваоца или преноситеља одговара заједнички само с оним, за кога је јемчио.

§ 84.

Онај, који мјеницу прими узима обвезу на себе, да ће и суму у њој назначену платити. И тако пријемник се од плаћања не ослобођава, ма и да није знао, да је издавалац постао презадужен прије, него што је он мјеницу примио.

§ 85.

Пријем мјенице треба да се означи са овом ријечју: „примљена“, под то треба ставити име и презиме пријемника; ако овај не зна писати, онда треба да има осим оног, који га је потписао, још два свједока. Ту се има записати датум, ако мјеница гласи на један или више дана или мјесеци по виђењу; и у овом последњем случају, кад датум пријема није

стављен, мјеница се плаћа на одређени у њој рок, рачунајући од датума кад је издана.

§ 86.

Пријем оне мјенице, која гласи, да се наплати на другоме мјесту, у коме пријемник не станује, изискује да се назначи пребивалиште, гдје ће се она исплатити, или гдје се други потребни кораци имају учинити.

§ 87.

Пријем не смије бити услован, али се може ограничити само на један дио мјеничне суме, у коме случају посједник (притјегатељ), мјенице дужан је подићи протест за онај остатак, који му није примљен.

§ 88.

Мјеница се мора примити најдаље за 24 сата, од кад је показана. Онај, који је за 24 сата не врати, примио је или не примио, дужан је накнадити штету посједнику мјенице.

О посредовању при пријему.

§ 89.

Кад се пријем мјенице откаже и протест због непријема подигне, може њу ко други примити као посредник или за част издаваоца, или за част којег од преноситеља (жиранта). Ово посредовање треба означити у протесту, који ће посредник потписати и изискати, пошто плати трошкове око протеста проузроковане.

§ 90.

Посредник је дужан најдаље за три дана дати писмо на пошту са протестом

и то на рецепис, којим о томе извјештава онога за чију је част посредовао.

Изоставили он ово учинити, одговара за штету, која би тим проузрокована била.

§ 91.

Посједник мјенице задржава сва права противу издаваоца и преноситеља, кад је не прими онај, на кога је била вучена без обзира на то, што је она посредовањем примљена.

О року плаћања

§ 92.

Мјеница може бити вучена да се плати: одмах по виђењу, на један или више дана; на један или више мјесеци по виђењу; на један или више дана, на један или више мјесеци од дана издања мјенице; на један одређени дан; на какав празник или на обично вријеме.

§ 93.

Мјеница, којој је рок плаћања одмах по виђењу, мора се исплатити, чим се покаже.

§ 94.

Рок исплате мјенице, издате на један или више дана по виђењу, на један или више мјесеци по виђењу, одређује се датумом пријема или датумом протеста, подигнутог због непријема.

§ 95.

Обично вријеме јест 15 дана, које се броји од сљедујућег дана по издању мјенице.

§ 96.

Ако рок исплати мјенице пада на какав православни празник, који наша црква празнује, онда се мора исплатити први дан послје празника.

Исто тако иновјерци дужни су своју мјеницу, којој рок исплате пада на какав њихов празник, платити првог дана послје празника.

§ 97.

При мјеницама, које се по истеку одређеног рока по виђењу или по издању мјенице, имају платити, рок је плаћања:

1) Ако је рок по данима одређен, посљедњи дан тога рока. При рачунању рока од датума не рачуна се онај дан, кад је мјеница издана, као ни код мјенице по виђењу дан, у ком је иста поднешена, презентирана.

2) Ако је рок, по мјесецима одређен, онда је рок плаћања онај дан посљедњег мјесеца, који одговара својим датумом дану издања мјенице, или код мјеница по виђењу, дану подношења презентације. Нема ли свога дана у посљедњем мјесецу, то је рок плаћања посљедњи дан тога мјесеца.

§ 98.

Дани почека за исплату мјенице, немају мјеста ни под каквим изговором.

§ 99.

За мјенице, издате у земљама, гдје нови календар вриједи, ако није изрично стављено, по којему ће се календару рок рачунати, разумије се, да је по новом календару.

О Пријеносу (жиру)

§ 100.

Влаштина мјенице прелази са једног лица на друго посредством пријеноса.

§ 101.

Сваки пријенос мјенице мора имати свој датум, он мора означити вриједност, која је примљена за пријенос, име и презиме онога који је преноси, име и презиме онога на чију се наредбу она преноси.

§ 102.

Пријенос важи и онда, кад преноситељ напише само своје име или своју фирму на леђи мјенице, оставивши за попуњење празно мјесто.

§ 103.

Ако пријенос није уређен овако, као што претходни §. прописује, онда није уступање мјенице, него само пуномоћије

§ 104.

Кад се на мјеници напише већ толико пријеноса, да се више преноситеља на њој потписати не може, онда се додаје мјеници наставак. Тај наставак ваља за мјеницу прилијепити и утврдити печатом онога преноситеља, који се на истом први потпише.

§ 105.

Кад се мјеница пренесе, пошто је већ вријеме за подизање протеста због неисплате протекло, онда онај, на кога је пренијета, добија право из пријема, ако је мјеница примљена, према пријемнику, и права накнаде према онима, који су мјеницу по истеку овога рока пренијели.

§. 106.

Но ако је мјеница прије пренашања протестирана била због неисплате, онда онај, на кога је пренијета, добија само права свога преноситеља према примаоцу, издаваоцу и према онима, који су мјеницу до потпуног протеста пренијели. Преноситељ овакве протестиране мјенице није мјенично обвезан.

§ 107.

Строго се забрањује на пренашању ставити старији датум; ово ће се сматрати и казнити као кад когод лажну какву исправу учини.

О заједничком јемству

§ 108.

Сви они, који су мјеницу потписали, њу примили или пренијели, обвезани су један за другога, јемчећи њеном посједнику.

О нарочитом мјеничном јемству (авалу)

§ 109.

Исплата мјенице осим пријема и пријеноса, може се обезбиједити и нарочитим мјеничним јемством.

§ 110.

Ово се јемство даје од трећег лица, које се као јемац потпише или на самој мјеници или изда особито за то писмено.

Овај јемац обвезује се заједнички и оним истим начином, као што су обвезани издавалац и преноситељи, ако дотичне странке нијесу друкчије уговориле.

О плаћању

§ 111.

Мјеница се има исплатити или монетом, која је у њој означена за исплату, или монетом, која на мјесту плаћања има законити течај.

§ 112.

Ко прије рока плати мјеницу, плаћа је на своју одговорност.

§ 113.

Онај, који плати мјеницу на одређени рок и без сваке забране, сматра се, да је пуноважно ослобођен.

§ 114.

Посједник мјенице не може се приморати, да узме за њу новце прије рока, који је за исплату одређен.

§ 115.

Исплата мјенице учињена на другу, трећу, четврту и т. д. пуноважна је, ако се на исплаћеној стави, да се том исплатом вриједност свију других уништава.

§ 116.

Онај који плати другу, трећу, четврту и т. д. мјеницу, а не узме ону, на којој се његов пријем налази, не ослобођава се том исплатом према ономе, у чијим се рукама његов пријем налази.

§ 117.

Исплата се не може одрећи, осим ако се мјеница изгуби или ако посједник падне у презадужено стање.

§ 118.

Ако се непримљена мјеница изгуби, онај коме је она припадала има право тражити, да му се исплати друга, трећа, четврта и т. д.

§ 119.

Ако ли се примљена мјеница изгуби, она друга, трећа, четврта и т. д. не може се друкчије платити него по наредби суда и на дато јемство.

§ 120.

Ако онај, који је мјеницу изгубио, била ова примљена или непримљена, не може показати другу, трећу, четврту и т. д. он ипак може захтијевати да му се изгубљена исплати, а измирење ово добиће пресудом надлежног суда, ако право влаштине на мјеницу књигама посвједочи и јемство даде.

Ако не даде јемство, а тражи, да му се изгубљена мјеница исплати, може искати, да се сума, колико вриједност мјенице износи, положи у судске руке.

§ 121.

Ако се исплата одрече на захтијевање у смислу два предходна §-фа, посједник изгубљене мјенице задржава сва своја права средством протеста.

Акт овај мора се начинити други дан, кад је изгубљеној мјеници био рок за исплату. Овај протест мора бити обзнањен издаваоцу и преноситељима за вријеме и по начину, који је за обзнањивање протеста одређен.

§ 122.

Онај, чија је мјеница изгубљена, да би набавио другу, треба да се обрати свом

преноситељу (жиранту) који је дужан да му даде своје име и да се постара, да може дјејствовати противу даљег преноситеља, док идући од једног до другог, дође до издаваоца мјенице.

Но онај, чија је мјеница изгубљена, мора поднијети сав трошак.

§ 123.

Обвезе јемца у §§-има 118. и 119. споменуте престају по истеку 3 године, ако за ово вријеме по том предмету не буде ни тражења ни тужбе пред судом.

§ 124.

Дјелимичне исплате на рачун мјенице дужан је посједник (притјезатељ) примити, а за остатак неплаћене суме подићи протест. Дјелимичне исплате иду на олакшицу и издаваоцу и преноситељима.

§ 125.

Суд не може никакав рок за исплату мјенице продужити.

О плаћању посредовањем

§ 126.

Протестирану мјеницу може платити посредник или за част издаваоца, или за част којег од преноситеља.

Ово посредовање плаћања значиће се у самом протесту или у додатку к истом.

§ 127.

Онај, који посредовањем мјеницу исплати, ступа у права посједникова, али

је дужан испунити и све обвезе, које су за посједника прописате.

Ако је плаћање посредовањем учињено за част издаваоца, онда су сви преноситељи ослобођени.

Ако ли је учињено за част којег од преноситеља, сви, који послје овога сљедују, ослобођавају се од свих обвеза. Ако има њих више, који хоће да посредовањем мјеницу плате, претпоставиће се исплата онога, којом се највише њих од обвеза ослобађају. Ако се јави да је плати онај, на кога је вучена, па је због непријема протест подигнут, он ће пред свима другима имати првијенство.

Права и дужности посједника

§ 128.

Посједник мјенице, вучене у Европи, осим Исланда и Ферарских острва, а да се плати у Црној Гори одмах по виђењу, на један или више дана или мјесеци по виђењу, или на обично вријеме по виђењу, дужан је тражити, да му се мјеница плати или прими за три мјесеца, рачунајући од њенога датума.

Рок од шест мјесеци одређује се за приморске азијске и африканске земље дуж Средиземног и Црног мора, као и за острва, која истим морима припадају. А за друге ваневропске земље, Исланд и Ферарска острва, рок је од осамнајест мјесеци. Означени рокови имају мјеста противу посједника мјенице, која се вуче у Црној Гори, а да се одмах по виђењу, или на један или више дана или мјесеци по виђењу, или на обично вријеме по виђењу, плати у којој од поменутих страних земаља.

§ 129.

Посједник мјенице дужан је захтијевати, да му се ова исплати онога дана, кад јој је рок исплати одређен.

§ 130.

Ако се у одређени дан мјеница не исплати, мора се одмах првог дана за овим, актом, који се зове протест због неисплате, доказати, како је исплата изостала.

Ако је поменути дан био празник, онда одмах други дан.

§ 131.

Посједник мјенице није разријешен од изискивања протеста због неисплате ни тиме, што има протест због непријема, нити због смрти или презадужења онога, на кога је мјеница вучена. Ако је пријемник пао у презадужено стање прије рока за исплату одређеног, посједник може протестовати и тражити накнаду.

§ 132.

Посједник протестиране мјенице због неисплате може тражити, да му је плате посебице или издавалац или који од преноситеља, или скупа издавалац и сви преноситељи. Ово исто право припада свакоме преноситељу противу издаваоца и преноситеља, који му предходе.

§ 133.

Ако се посједник мјенице обрати посебице за исплату мјенице своје предходнику, он треба овоме да достави протест, па ако овај не плати, да га позове у суд најдаље за 15 дана, рачунајући од дана издатог протеста, ако

предходник не станује даље од 5 сати растојања. Вријеме за предходника, који живи даље од 5 сати од мјеста, у ком се мјеница морала исплатити, продужиће се за сваку даљину од 3 сата више са једним даном.

§ 134.

За мјенице вучене у Црној Гори, а да се плате изван у Европи, осим Исланда и Ферарских острва, па су протестоване, тужба ће се подићи противу издаваоца и преноситеља, који живе у Црној Гори, за три мјесеца; ако је мјеница вучена за приморске азијске и афричке земље дуж Средиземног и Црног мора или за острва, која истим морима припадају, за шест мјесеци; а ако је за друге ваневропске земље, Исланд и Ферарска острва за 18 мјесеци.

§ 135.

Ако се пак посједник мјенице обрати уједно и против преноситеља и издаваоца, онда он према сваком од њих има право на рокове у предходном §-у означене.

Тако исто сваки преноситељ има право обратити се у предмету поменуте тражбине или на појединог или на све своје предходнике у течају више одређених рокова.

Рок за ове тече од дана, кад је противу њих тужба подигнута.

§ 136.

По истеку више поменутих рокова: за поднашање (презентирање) мјенице одмах по виђењу, или на један или више дана или мјесеци по виђењу, или на обично вријеме по виђењу за протест због неисплате, за подизање тужбе на

накнаду, посједник мјенице губи сва права противу преноситеља.

§ 137.

Тако исто губе и преноситељи права на накнаду против предходника последије више означених рокова, и то сваки колико се кога тиче.

§ 138.

Исто тако губе ова права посједник и преноситељи према издаваоцу самом, ако овај докаже, да је пријемник био снабђевен с новцима о року плаћања. У овом случају посједник мјенице има право тражбину своју управити само противу онога, на кога је мјеница вучена.

§ 139.

Губитак одређени у предходна три §§-а престаје на корист посједника противу издаваоца или противу оног од преноситеља, који је по истеку рока одређеног за протест, за обзнану истога или за позив у суд, рачуном, подмирењем једног потраживања за друго, или другим којим начином примио суму, потребну за исплату мјенице.

§ 140.

Осим прописаних мјера за тражење исплате, посједник протестиране мјенице због неисплате, има и то право, да посредством суда ради своје обезбједи узапти покретне ствари издаваоца, пријемника и преноситеља.

О протесту

§ 141.

Протест због непријема или исплате мора се по правилу за то прописа-

ном подићи код трговачког суда, а гдје овога нема код обласног суда, а гдје овог нема код капетанског односно општинско-варошког суда.

§ 142.

У протесту треба преписати мјеницу од ријечи до ријечи, пријем, пренос и онога, који је тамо означен, да је по потреби исплати; даље, да је понуђен да мјеницу исплати, присуство или одсуство онога, који треба да плати, узроке неплаћања, немогућност или нехтијење потписати се, и напосљетку дан, мјесец и годину изисканог протеста.

§ 143.

Никакав други акт у виду свједочанства издат од трговаца или дргих којих лица не може протест замијенити.

§ 144.

Лица, која су законом одређена за сачињавање протеста, обвезана су, ако не желе потпасти под строгу одговорност и накнадити трошкове и штете дотичним странкама, да концепте издатих протеста брижљиво чувају и у протокол по бројном реду заводе. Тај протокол у коме ће странице бити означене, биће јемствеником прошивен и потписима и печатом утврђен.

О намиру средством повратних мјеница

§ 145.

Кад посједник протестиране мјенице због неисплате хоће да се наплати за вриједност исте, за интересе, разлику

курса, трошкове око протеста и иначе учињене, он може вући повратну мјеницу на издаваоца, или на кога од преноситеља.

§ 146.

Курс се према издаваоцу одређује по односу онога мјеста, гдје се мјеница имала платити према курсу мјеста гдје ће се ова повратна морати платити. Према преноситељима курс је определијељен односом курсева, мјеста гдје је мјеница предана или продана и мјеста гдје ће се исплатити.

§ 147.

Уз повратну мјеницу мора се приложити и рачун, у који се ставља главно протестиране мјенице с интересом, трошковима протеста и други законити трошкови, као што су комисионарни, сензалски, поштански и т. д.; даље се у њега ставља име и презиме онога, на кога се повратна мјеница вуче, курс по коме је она предата, и датум. Рачун овај овјеравају два трговца; са истим рачуном шиље се протестирана мјеница, протест или овјерени пријеписи истога. Ако се повратна мјеница вуче на кога од преноситеља, онда уз њу осим осталог иде и свједочанство, које показује мјенични курс мјеста, у коме се мјеница морала платити, према мјесту, у коме је она вучена.

§ 148.

Више рачуна уз једну мјеницу не може се правити. Овај рачун плаћа се од једног преноситеља другоме, а најпослије од издаваоца.

§ 149.

Сваки преноситељ, као и издавлац дужан је по један курс сносити.

§ 150.

Интерес на главно, протестирање мјенице због неисплате, почиње тећи од дана изискатог протеста.

§ 151.

Интерес на трошкове од протеста, мјеничне курсове и на друге законите трошкове, плаћа се само од дана потраживања пред судом.

§ 152.

Разлика курса не плаћа се, ако се уз рачун не приложи свједочанство трговца према пропису §-а 147.

ОДЈЕЉАК III.

О сопственим мјеницама

§ 153.

Сопствена је мјеница она, којом се издавалац сам обвезује, да ће исплатити повјеритељу или по његовој наредби извјесну суму новаца у одређено вријеме.

§ 154.

Сопствена мјеница мора садржавати:

1.) Означење да је мјеница, или ако је у каквом страном језику издана, мора садржавати израз у страном језику, који одговара овоме називу.

2.) Сума новаца, која се има платити. Сума мора бити означена писменима и у слогу (тексту) мјенице.

3.) Име онога, по чијој се наредби има платити.

4.) Вријеме кад се има исплатити.

5.) Подпис издаваоца са његовим именом или фирмом; ако он потписати не може, то ће ставити крст поред имена, што ће осим онога, који га је потписао, освједочити својим потписима на мјеници још и два свједока.

6.) Мјесто, дан, мјесец и годину издања.

7.) Вриједност примљену у новцу, еспапу, рачуну или на други који начин.

§ 155.

Мјесто издања сматра се при сопственој мјеници, за мјесто плаћања и у исто вријеме за мјесто пребивања издаваоца, ако није означено друго мјесто плаћања.

§ 156.

Сљедећи прописи за вучене мјенице вриједне и за сопствене:

Пропис §-а 73. о томе, кад што од битних захтјева на мјеници оскудјева.

О пренашању (жирирању). О поднашању (презентирању), са роком исплате на један или више дана или мјесеци по виђењу, или на обично вријеме по виђењу, са тим, да се овдје има издаваоцу самом мјеница поднијети.

О тражењу накнаде због неисплаћења према преноситељу; о тражењу обезбједне с тим, да ово у случају несигурности издаваоца мјеста има.

О протесту, о застари, и о страном законодавству.

§ 157.

Кад је сопствена мјеница потписата на једноме мјесту, а одређује да ће се платити на коме другоме, онда се она има ради исплате поднијети лицу (домицилијату), које је тамо за плаћање одређено, или ако ово није означено, самоме издаваоцу на истом мјесту, и ако се не плати, тамо протест подићи. Изоставили посједник мјенице благовремено код домицилијата протестовати, то он губи мјенична права према издаваоцу и преноситељима.

Издавалац сопствене мјенице дужан је, кад домицилијата не значи, а мјеницу на друго које мјесто за плаћање упућује, означити особу или кућу, гдје ће га посједник мјенице тражити.

ОДЈЕЉАК IV.

О застари

§ 158.

Потраживања између трговаца за трговачке послове на основу трговачких књига и других докумената застарују за 20 година.

§ 159.

Све тражбине, које се тичу вучених мјеница, а сопствених, ако су ове пошљедње издате и потписате од трговаца, банкара, или ма и од не трговаца за послове трговачке, застарују за пет година, рачунајући од дана, кад је протест подигнут, или од дана посљедњег корака, учињеног код суда. Ако је спорна ствар признањем, поравњењем или пресудом свр-

шена, онда ће потраживање застарати за двадест и четири године, примјењујући сва правила, која су грађанским законом за застару прописана.

ГЛАВА II.

Страно законодавство

§ 160.

Мјенична способност странаца цијени се по законима земаља, којима припадају. Но ипак странац, неспособан по законима своје земље, ако је способан по црногорским законима и у Црној Гори предузима мјеничне послове, мјенично је и обавезан.

§ 161.

Форма мјенице издане изван Црне Горе, као и остале мјеничне изјаве, на страни учињене, цијене се по закону мјеста, на коме су учињене. Но ако би ове изјаве биле неважеће по страном закону, али по црногорском закону вриједне, то се из тога не може наводити ништа противу доцније у Црној Гори на мјенице стављених изјава, као што су: пријем, пренос, јемство. Исто тако мјеничне изјаве Црногораца према Црногорцу, учињене изван Црне Горе, вриједне, као мјенично-правне, ако би оне по Црногорским законима тачне биле.

§ 162.

Форму радње, због одржања или извршења права из мјенице у каквој страни држави, одређује закон, који у дотичној држави вриједи.

ДИО III.

ГЛАВА I.

§ 163.

За суђење у споровима, који настају из трговачких послова, надлежни су у првом степену првостепени судови обласних вароши као трговачки судови, а у другом и посљедњем степену Велики Суд.

§ 164.

Трговачки су послови:

1.) Свака куповина хране, еспапа, у опште покретних ствари у циљу препродаје, било онако као што је узето, било послуже, пошто се преради или у други вид обрне.

2.) Сваки уговор или поравнање између трговца и трговца, или између овога, занатлија и банкера, осим ако се докаже, да уговор или поравнање није због трговине учињено.

3.) Свако предузеће комисионарства и подвоза на суву и на води.

4.) Свако предузеће набављања (лиферирације).

5.) Свака радња или операција банака.

6.) Мјеница ма између којих лица.

7.) Свако предузеће грађевина.

§ 165.

Као трговачке, решаваће судови и све спорове, који се односе на стетиште о трговачком имању.

§ 166.

Неће се сматрати трговачким споровима:

1.) Парнице, подигнуте противу газде (економа), земљодјелца или виноградара, због продаје хране или пића, које обрађивањем производе.

2.) Парнице подигнуте противу трговца за исплату хране, пића или ствари купљених за његову кућну потребу.

ГЛАВА II

§ 167.

При решавању трговачких спорова код првостепених судова као трговачких замјениће се судским ријешењем, на захтјев које од парничких странака, један од судија чланом мјесног трговачког одбора. Овај ће учествовати у суђењу са правима и дужностима редовнога судије. Добија ће осам перпера дневно на рачун парничне стране, која коначно изгуби спор.

§ 168.

Одбор састављају шест чланова.

За одборнике могу бити изабрани само трговци обласне вароши оне области, за коју се бирају. При ступању у дужност полажу, пред предсједником првостепеног суда као трговачког или његовим замјеником, заклетву, прописану за редовне судије.

§ 169.

Који одборник не би тачно удовољавао судским позивима биће први пут од предсједника опоменут, а за сваки даљи изостанак, у колико га не би оправдао, новчано кажњен од 100—300 П. Новчане казне изричу се на предлог предсједни-

ков судским ријешењем. Противу ријешења кажњени има право жалбе на Велики Суд у року од осам дана по саопштењу истог.

Ове казне иду у корист мјесне обласне болнице.

§ 170.

Изабранога одборника, који би одбио избором понуђено му чланство трговачког одбора, казниће трговачки суд са 200 перпера у корист мјесне обласне болнице.

Ако избор падне двије године узастопице, на једну особу, отпада могућност глобе ради одбијања поново понуђеног чланства.

Противу ове казне нема мјеста жалби.

§ 171.

Чланове трговачког одбора бирају трговци обласне вароши на годину дана. Гласање је јавно. У изборима учествују равно-правно сви, којима је бирачко право дато „Законом о изборима народних посланика“, од 5. јануара 1907. г.

Поближа упуства о начину бирања као и дан избора прописује Министар Правде расписом.

§ 172.

Овај закон ступа на снагу кад га Књаз Господар потпише, а обвезну силу до након шездест дана послје објаве у званичном листу, чиме престају важити све догађашње уредбе, наредбе и расписи по предмету истог.

Препоручујемо Нашем Министру Правде, Заступнику Нашег Министра Просвјете и Црквенијех Послова, да овај за-

кон обнародује, а свима Нашим Министрима да се о извршењу његову старају, властима пак заповиједамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покорвају.

Цетиње, 22. јануара 1910. год.

НИКОЛА с. р.

(М. П.)

Видио и ставио државни печат:
 Чувар државног печата,
 Министар Правде и
 Заступник Министра Просвјете и
 Црквенијех Послова
 Д-р С. Дрљевић с. р.

Предсједник Министарског Савјета,
 Министар Иностраних Дјела,
 Др. Л. Томановић с. р.

Министар Војни, Генерал-ађутант,
 Бригадир Митар Мартиновић с. р.

Министар Финансија и Грађевина
 Душан Вукотић с. р.

Министар Унутрашњих Дјела,
 Ј. С. Пламенац с. р.

Министар Правде и
 Заступник Министра Просвјете и
 Црквенијех Послова,
 Д-р С. Дрљевић с. р.

Јан. 27.
38492